

СПАЙДЪР РОБИНСЪН НЕЕСТЕСТВЕНИ ПРИЧИНИ

Превод от английски: Светлана Комогорова, 2000

chitanka.info

Напоследък във вестниците се вдигна много шум за поредицата от сеизмични трусове, регистрирани през последните няколко седмици на най-невероятни места. Доколкото съм чувал, предсказването на земетръси е младо изкуство и чат-пат по някой сбъркал се трус тук и там не би трябвало да бъде истинска причина за тревоги, но непредсказуеми миниземетресения през ден, през два по цялото земно кълбо в продължение на цели две — три седмици и най-големият трепач — трус там, където не би трябвало да възниква, нямаше как да не предизвикат приказки.

Сеизмолозите признават, че са в шаш. Някои отбелязват, че никой от трусовете не е станал в плътно населена област и донякъде това им вдъхва увереност. Други отбелязват уникално мощната, макар и строго локална интензивност на трусовете, и са сериозно обезпокоени. Трети пък отбелязват пълната неспособност на тяхната наука да обясни трусовете дори и след като те вече са факт и се боят, че краят на света е на една ръка разстояние.

Но аз — ами тука, на самото място на първия трус от поредицата — окръг Съфък, Лонг Айленд, щата Ню Йорк, САЩ, си имам други идеи по въпроса.

Ако досега сте следили внимателно, вероятно знаете какъв е цирк в Кръчмата на Калахан и в най-обикновена вечер. Е, да ви кажа, на празници като Коледа и Нова година тя се превръща в нещо такова, че въображението ви да се препъне. Всички спирачки падат, лудостта е върховен господар и кръчмата, общо взето, напомня на кръстоска между събрание на сектанти и лудница под управлението на братя Маркс.

Така че може би не е за учудване, че първият трус от поредицата тресна, ама току до Кръчмата на Калахан вечерта на Все Светии. Разбира се, същото би станало и всяка друга вечер.

Кръчмата бе по-претъпкана, отколкото я бях виждал някога, а висях в там редовно вече бая години. Към обичайния списък на редовните и полуредовните клиенти се бяха прибавили и цяла тайфа едновременни и бивши редовни клиенти, някои от които познавах само задочно, а други изобщо не познавах. Май вече ви го споменах, много от клиентите на Калахан, след като са се задържали в кръчмата

достатъчно дълго, вече нямат нужда да пият, а хората, които в този смахнат век се наслаждават на благоразумни дози етанол заради самите дози, не са чак толкова много. Така че те или спират да идват, или стават по-заети със семействата си, или просто се местят да живеят някъде другаде, но празниците по някакъв начин ги притеглят обратно всичките като пиленца на пръта по залез.

Така че към девет часа на Калахан вече му се наложи да измете строшените чаши от камината, за да отвори място на други, и остави Том Хауптман да покрива бара. А през цялото това време прииждаха още и още хора.

Почти всички бяха дошли маскирани и придаваха сюрреалистична нотка на тази кръчма, която никой никога не би нарекъл банална. В ъгъла четирима пичове в костюми на горили играеха покер, пет — шест призрака по чаршафи виеха хорце из гмежта от хора, а седемнайсет подбрани извънземни опулени чудовища и малки зелени човечета бяха пръснати тук-там. Силно се зарадвах, като забелязах, че Еди е приключил с траура и е преживял скръбта. Беше се домъкнал с начернено лице и с най-парцаливия костюм, който някога съм виждал. Щом влезе, Еди обяви:

— Аз съм Скот Джоуплин! Я ме глейте к'ъв съм скот.

Док Уебстър се бе облякъл като Хипократ и мигом бе прекръстен на Хипопократ (принуден бе да използва за тога бая големичък брезент); Макгонигъл Разреденото се появи в старинна дреха с перодръжка в джобчето на гърдите и се представи като Шекспирт; Ноа Гонсалес и Томи Янсен се бяха обединили в кон с по една глава и от двете страни, щото никой от тях не искал да бъде... ами, сещате се какво. Самият Калахан се бе облякъл като мечка гризли. Това много му отиваше, каквато си беше канара, но постоянно кривеше лице и обясняваше на всеки да го слуша, защото бил бармечок. Колкото до мен, бях се облякъл като пират с превръзка на окоето, а на гърдите ми бе изписано името на една известна компания.

Наблюдавах суматохата и ми беше страшно кеф да позная кой от приятелите ми зад каква маска се крие. Изведнъж забелязах едно много познато лице — без маска.

Беше Мики Фин.

Доста време не бях виждал Фин, откакто той се премести на полуостров Гаспе в Канада и се захвана със земеделие. Много се

зарадвах, че е дошъл на събирането.

— Фин! — надвиках веселата глъчка. — Насам!

Друг човек можеше и да не ме чуе, но Фин веднага вдигна поглед, усмихна ми се през стаята и започна да си пробива път към бара.

Вътре във Фин има някаква машина, както ни го обяснява той, ама според мен има и много човешко в него. Като нищо може да се пресегне през стената, но внимаваше изключително много да не притесни някого по пътя си към бара.

Докато се приближаваше, го огледах и забелязах бачкаторската му риза, грубия гащеризон и износените му ботуши и реших, че доста добре се е приспособил към живота (или изгнанието) си като землянин. Бръчките, които се появяваха и от двете страни на бузите му, щом се усмихнеше, говореха, че вече не ходи постоянно с онзи извънземен израз от едно време.

Най-накрая той стигна до мен, стисна здраво ръката ми и пое чаша ръжено уиски от Том Хауптман. После му подаде традиционната еднодоларова банкнота.

— Не, благодаря, господин Фин — отвърна Том. — Майк казва, че вашите пари тука не вървят.

Фин се усмихна още по-широко и задържа ръката си протегнатата.

— Благодаря ви, сър — рече той с онзи свой смешен акцент, — но аз предпочитам да плащам своето.

Поклатих глава.

— Щом като ще ми ставаш човек, Фин, трябва да се научиш да приемаш дарове.

Той се стегна и прибра парите, а после кимна колкото на мен, толкова и на себе си.

— Да. Трудно е да се научи това, приятелю мой. Не бива да отказвам дар на господин Калахан, който всъщност ми даде най-големия дар — собствената ми свободна воля.

— Ей, Фин, не го вземай толкова навътре — побързах да му кажа. — Да приемеш един дар с изящество е нещо, на което сума ти човеци така и не се научават никога. Че защо ти да си по човек от Спино Агню? — рекох аз, облегнах се на бара и си сръбнах от „Бушмила“. — Хайде де, отпусни се! Сред приятели си.

Фин се огледа и раменете му се поотпуснаха.

— Някои от тези хора не са ми познати — каза той и махна към тълпата.

— И аз много от тях не познавам — рекох. — Нека се поразмърдаме и се запознаем с този-онзи. Но първо ми кажи ти как я караш. Като как е в Канада?

— Добре се справям — отвърна ми той — и освен това правя добро.

— Как така?

— Джейк, приятелю — рече сериозно Фин, — Гаспе е един от най-големите парадокси на този континент. Земята е от най-богатите, а фермерите — от най-бедните. В добавка към изкарването на собствената си прехрана аз се опитвам да помогна и на тях.

— И как? — попитах. Беше ми интересно.

— С дреболии — отвърна той. — Виждам по-надалеч в инфрачервения спектър, отколкото са способни техните очи. Мога с един поглед да оценявам почвата и да изчисля добива, да предвидя как ще се развива реколтата много по-добре от тях, да им предложа какво да планират. Това ги научи да се вслушват в мнението ми. Напоследък им говоря за нуждата от по-различен начин да разпространяват продукцията си. Бавно става, но един ден тази замръзнала земя ще изхранва мнозина гладни, надявам се.

— Ами това е много хубаво, Фин — плеснах го аз по гърба. — Знаех си, че ще се намери работа за човек като тебе. Хайде да вървим да се запознаем с някои от старите кучета.

Фин, който беше стиснат на думи, колкото някои господа на пари, кимна и двамата се гмурнахме в най-гъстото гъмжило.

Забелязах до камината четири маси, събрани накуп, на които бяха насядали Док, Сам Тайър и цяла китка явно непознати хора в най-различни странни костюми. Най-хубавото беше, че и Калахан бе наблизко. Направо страхотно като за начало. Поведох Фин нататък, като пътъом подбрах два стола и магнах на Калахан да дойде при нас. Щом видя Фин, лицето му грейна от радост. Седнахме. Един от непознатите господа, облечен като овчар, тъкмо довършваше жална интерпретация на „Аз знам не ще намеря друга като тебе-е-е, б-е-е-е, б-е-е-е...“ и биде аплодиран с хорово охкане и дюдюкане.

— Я по-добре бе-е-е-еж отук, Тони — предложи му Док Уебстър.

— Дружбата си е дружба, ама стрижбата си е стрижба — съгласи се Сам Тайър и стана, уж да си ходи. Едно от момчетата отмести стола му със замислено изражение и той седна обратно доста по-надолу, отколкото бе възнамерявал. Калахан се довлече и си присвои стола, стиснал под мишница мечата си глава, а Сам с готовност се насади в скута на Бил Герити. Това е по-смешно, отколкото звучи, щото Бил е травестит и тъкмо тази вечер се беше дюздисал като Мерилин Монро (макар и Кръчмата на Калахан да не е единствената, където Бил да може да проявява своята странност, тя е единствената, където не му се налага да се примирява с досадата най-редовно да му правят предложения — щото Бил *не* е гей.) Тъй като Сам бе облечен като Мортимър Шърд, ефектът бе много зрелищен. Всички в кръчмата, които не бяха заети с нещо друго, почнаха да викат и да свиркат. Една от горилите в ъгъла вдигна поглед от картите си и се озъби.

Огледах се около масата и направих инвентаризация: пожарникар, близо двуметрова патка, две извънземни чудовища (едното лилаво с пипала, другото зелено и космато) и един Конан Варварина.

— Ей, Майк — подвикнах на Калахан, — я ни представи нас двамата с Фин, та да си поразказваме малко истории.

Калахан кимна и отвори уста, но Док взе, че тури една бира баш пред нея.

— Като не щеш мира, на ти бира — обяви той и пак бликнаха тонове.

— Добре — рекох аз. — Тогава пускам топката да се търкаля, здрасти, народе, казвам се Джейк. Това тук е Мики Фин.

Отвсякъде взеха да викат „здрости“ и една соленка цопна в чашата ми.

— Чувал съм за вас, господин Фин — рече овчарят и се ухили. — Разправят, че страхотно пиене падало с вас.

Очевидно овчарят не бе чувал точно за *този* Мики Фин и аз хвърлих на Мики един поглед, за да проверя как ще го приеме. Нямаше защо да се тревожа. Явно Мики бе висял достатъчно дълго в Кръчмата на Калахан.

— Проява на овча мисъл е, сър — рече той с абсолютно сериозна физиономия, — дето възприемате името ми толкова течно... точно.

Жалко, бе-е-ез съмнение, защото би било много файн да фирна с фин фен на Фин.

Двамата с Калахан се развихихме, а ченето на Док Уебстър увисна.

— Боже, Божичко — протестира Док, — ще си обеса майтапите на първото дърво, заклевам се.

— Хиперхахова клетва — обади се патката и Док метна по нея кесийка с фъстъчки.

— Гънки мери, патки цели — гракнахме в един глас двамата с Калахан и масата се строши.

— Виж, Джейк — обади се овчарят, щом врявата утихна. — Онова, дето го рече, да си разправяме истории де, ми прозвуча добре. Докато се представяме един по един, нека обясним и какво ни е довело тук, при Калахан. Знам, че някои от вас, момчета, имат за разказване истории, които бих искал да чуя. Тук никой не идва без причина. Какво ще кажете, а?

Всички се спогледахме.

„Бива.“ „Става.“ „Що пък не?“ Очевидно нямаше нежелание — при Калахан се ходеше преди всичко, защото имаш нужда да поговориш за негодите си. А първия път винаги е най-трудно.

— Чудесно — рече овчарят. — Май че аз трябва да започна. — Той пое една чаша, напълни я и си смаза гърлото. Беше горе-долу на моите години, тук-там с бели косми и по двете слепоочия, което в съчетание с класическите му овчарски одежди го караше да прилича на младия Омир. Чертите му бяха хубави, телосложението — отлично, но с изненада забелязах, че мекото на лявото му ухо липсва. На дясното му рамо имаше белег, който едва се виждаше от силния загар — сякаш оставен от моторна резачка.

— Казвам се Тони Теласко — представи се той, след като преглътна. — Чета лекции, прожектирам диапозитиви, произнасям речи и понякога ме прибират в затвора, но преди да дойда при Калахан, се занимавах със сума ти неща. Известно време бях трансцендентален медитатор и се вирах в пъпа си. Преди това бях дрога, по-преди пък — пияница, а преди това — убиец. Това последното беше точно като бях хлапе. Но онова, което *наистина* съм, е ветеран от Виетнам.

Из цялата кръчма се разнесоха приглушени подсвирквания и възклицания.

— Бях първокурсник в колежа — продължи Тони, — когато получих онова вълшебно листче от военните. За нас, дето учехме бизнесреклама, отсрочки просто нямаше. И така, пред мен стоеше класическият избор между три неща: затвор, Канада или Виетнам.

Което не беше кой знае какъв избор. Да не се сбъркате, не че ме беше страх до смърт от Виетнам — нали гледах телевизия. Но ме беше страх и срам да вляза в пандиза, а пък ме беше страх да емигрирам, щото не знаех как. Да те изпратят в непозната страна да се биеш щеше да си е трудничко, но сам да се преселя в непозната страна и да си изкарвам хляба, без да умея нищичко да правя и без никакво образование — виж, това ми изглеждаше невъзможно.

Така че 'Нам^[1] ми се стори най-малкото зло. Никога не съм вземал морално решение за войната, никога не съм се питал дали ако отида там, ще постъпя правилно. *Беше най-лесно.* О, познавах неколцина, които заминаха за Канада, но всъщност не ги разбирах — на мен в Америка ми харесваше. Познавах и един — ходехме заедно на упражнения по английски, — дето отиде в затвора, щото отказа да пристъпи напред, ама на третия ден от престоя му го намериха на края на чаршафа, на сантиметри от пода, а другарят му по килия очевидно спеше.

И така, оказах се в армията. Основната подготовка беше мъчна работа, но се понасяше някак. Да започнем с това, че винаги бях обичал физическите упражнения и бях в доста добра форма. Много повече зор виждах с мисленето.

Най-добрият ми приятел от казармата беше един тип Стив Макконъл от Калифорния. Беше готин пич. От ония пичове, дето наистина е хубаво да ги имаш до себе си като си в гадно положение, в казармата например. Той притежаваше дарбата да изтъква идиотизмите на военния живот и невероятната способност да им се радва. Чувството му за хумор май не беше съвсем в ред. Не се смееше на висок глас, всъщност той почти не се смееше *на глас*, но онези неща, от които аз лудвах, него неизменно го забавляваха. И той като мен бе попаднал случайно в армията и колкото повече се замисляше над тази

идея, толкова по-малко му харесваше тя. Нито пък ми харесваше на мен, ама не виждах какво бих могъл да направя по въпроса. Прекарвахме часове заедно в белене на картофи и си говорехме за войната и за жени, за войниците и за жени, за комунистическата заплаха в Югоизточна Азия и за жени. Нашият редник Стив мислеше много независимо — той не се мотаеше заедно с другите чернокожи в ротата, дето си бяха заформили клика, за да се защитават. Това за един чернокож в американската армия може да бъде много мъчно, но Стив сам си прокарваше път и избираше своите братя по други критерии, а не по боята. Не знам защо с него се сблизихме толкова — не знаех какви са му критериите, ама си въобразих, че го познавам и знам що за човек е.

Бях също толкова изненадан, колкото и всички останали, когато най-накрая той се опъна.

Нали разбирате, идва ден, когато ви строят в една ужасно студена февруарска сутрин и докарват с камион два кашона, големи колкото ковчези. Военните се държат отявлено по-превзето от обикновено и внушават, че ще се случи нещо свещено. Според армейските стандарти са си прави.

Онова, което става, е, че като излезеш най-отпред на опашката и протегнеш ръце, огромен бабанко сержант ти тика една пушка с всичка сила. И така, връчено ти е оръжието, пич, и Бог да ти е на помощ, ако го изтървеш, или не го хванеш както трябва и то докосне земята с някоя своя част. По-зле е, отколкото да му кажеш „гърмило“. Неколцина успяват да се класират за адовите котли заради твърде измръзналите си пръсти, тъй че си прекарваш времето в бясно кършене на пръсти и молитви към Господа да не се издъниш.

Стив беше точно пред мен на опашката и беше странно вгълбен; не можех да измъкна нищо от него дори и с най-пиперливите вицове. Реших, че се дължи на студа и на тържествеността на случая и сигурно донякъде съм бил прав.

Съвсем изневиделица му дойде редът и бабанкото сержант избра една пушка, притисна я до гърдите му и понатисна малко повечко. Аз взех да се моля Стив да се справи добре, а той... просто пристъпи встрани. Ами просто така: кратък миг — и времето спря. Стив се дръпна вляво, оръжието се преметна край него, тресна дуло в земята и се *заби* — майчице мила! — цели десет сантиметра в калта, а

прикладът забърса коляното ми. Навсякъде по плаца хората престанаха да псуват и да се майтапят и се втренчиха, втренчиха се в това проклето МГ, което се люшкеше в калта като клонка, бучната там от някой идиот, пулеха се и чакаха небето да се срути върху им.

Бабанкото сержант стана по-червен, отколкото февруарският вятър можеше да го докара и се подуду като жабок, докато се мъчеше да се сети някоя нецензурна дума, която да обеке неговия гняв. И щом бабанкото я намери, Стив проговори с най-кротичкия гласец, който бях чувал някога.

— Съжалявам, сержант — рече той, — но не мога да взема това оръжие.

Стори ми се, че сержантът ей сегинка ще получи апоплектичен удар.

— Това е оръжието, което ти се полага по устав, *момченце*, и ти *ще* го вземеш! Веднага го извади от калта, веднага!

Стив кротко поклати глава.

— Не мога, сержант, това нещо убива хора и поради това не мога да го приема.

Сержантът изведнъж стана също толкова спокоен, колкото и Стив — страшен за гледане преход. Вдигна оръжието си и се прицели право в пъпа на Стив.

— Това нещо също убива хора, редник. Вдигни оръжието!

Погледнах Стив — бях парализиран от налудничавата му изцепка. Той беше чисто и просто уплашен до смърт и аз бях сигурен, както, разбира се, и той, че всеки миг ще умре. „Вдигни го, Стив! — молех се аз. — Сега няма да трябва да го използваш. Просто вдигни проклетото нещо.“

— Сержант — обади се той най-накрая, — можете да ме накарате да го вдигна, но *никога* няма да ме накарате да го използвам. Дори и с онова, което държите в ръце. Така че какъв смисъл има да го вдигам?

Сержантът вторачи дълъг кръвнишки поглед в него, после прибра револвера си в кобура и махна на двама ефрейтори.

— Закарайте тая проклета чернилка в ареста — изръмжа той и отново се наведе над кашона. Преди да ми остане време да помисля, той ми тикна една пушка и аз я прихванах. — Следващият! — ревна бабанкото и опашката се премести напред. Намерих се в спалното.

Гледах новата си пушка и се чудех защо ли Стив направи тази щуротия.

Скоро след това заминах за 'Нам. Опитах се да предам нещо на Стив, докато беше в ареста, но просто беше невъзможно. Той остана там заедно с останалата Америка, а аз се намерих сред джунгла, пълна с недружелюбни непознати. Беше гадно, наистина гадно. И започнах да мисля много за Стив и за неговия избор. Не можех да различа онези, с които се биех, от онези, на чиято страна се биех, а официалната политика „Мърда ли — убивай!“ нещо не ме удовлетворяваше. Отначало. После един ден някакво дванайсетгодишно момче, сладур — същински Донди, отрязва с мачете част от лявото ми ухо, докато си вадех от раницата храна да му я дам. Хлапето можеше и главата да ми отреже, а не ухото, но един доста близък мой авер, Шон Райли, го застреля в корема, докато замахваше.

— Божичко, Тони — рече ми Шон, щом се увери, че хлапето е мъртво. — Знаеш какво казват: никога не обръщай гръб на жълтур.

Бях твърде зает с кървящото си ухо, че да мога да отговоря, но бях склонен да се съглася с него. Също както 'Нам беше по-лесното нещо от затвора, по-лесното нещо беше да хванеш пушката, отколкото да я поемеш, да убиваш жълти се оказа по-лесно от това да спориш с тях за политическа философия.

А само след седмица стана от лесно по-лесно.

Отрядът на Шон бе изпратен нагоре по реката на разузнаване, а останалите си поемахме дъх за големия тласък. Бях на пост заедно с един, дето не му помня добре името — не беше лошо момчето, но пушеше марихуана, а мен ме бяха учили, че това е много лошо нещо. Както и да е, тъкмо този ден, докато кибичехме там, вслушвахме се в звуците на джунглата и чакахме да ни сменят, та да хапнем, той изпуши два джойнта. Ожадня и аз му предложих да вардя сам, докато отиде до реката да пийне вода. Той потъна в джунглата с леко несигурна походка.

Минута по-късно го чух да пици.

До реката имаше само към петдесетина метра, но аз се приближих много внимателно — очаквах да го намеря мъртъв, а врага — жив, здрав и в бойна готовност. Но щом разбутах листака с пушка, не видях никой друг освен него. Бе паднал на колене, заровил лице в

длани. „Ох, Божичко! — помислих си — баш сега ли пък изперка.“ Почнах да го псувам, а после видях онова, което бе видял той.

Беше Шон, който лениво се поклащаше във водата до брега — пръстите на ръцете и краката му висяха, нанизани на огърлица около врата му, а гениталиите му бяха заврени в устата му.

Приятел, човек, спасил живота ми, човек, който искаше да стане художник, като се върне у дома, изтърбушен като коледна пуйка от тумба маймуни с дръпнати очи — е, да убиваш жълти стана много по-лесно.

Стана забавно.

Останалата част от службата ми се губи в червена мъгла. Спомням си как изнасилвах жени, как смазах черепа на бебе с приклад, за да насърча един симпатизант да говори.

Спомням си как измъчвах заловените пленници и това ми доставяше удоволствие. Спомням си дузина малки Ми Лай, а аз по средата с вълча усмивка. Яростта имаше по-добър вкус от объркването и този път по-лесното беше да убиваш, отколкото да мислиш.

Не зная какво щеше да стане с мен, ако се бях прибрал вкъщи толкова пощурял да убивам. Бог знае какво се е случило с онези, които са се прибрали такива. Но две седмици преди срока ми на уволнение получих писмо от един приятел в Щатите, запасен ефрейтор в казармата.

Стив Макконъл бе умрял във военния затвор. „Паднал по стълбите“ и си потрошил почти всички кости по тялото, но всъщност разкъсаният далак бил причината за смъртта му. Разследване нямало. Официалната версия била „смърт при нещастен случай“. Също толкова нещастен случай, колкото и случилото се с Шон — само дето този път беше дело на „нашите“.

Докато четох това писмо, от пощурял да убивам се превърнах в точно обратното — копнеех да умра. На другата сутрин изведох отряда си и се опитах да умра, но се издъних и получих за втори път Пурпурно сърце и Сребърна звезда. Повече шансове в 'Нам няхах — от болницата ме пратиха право вкъщи заедно с тази спретната бродерийка на рамото и едно листче, където пишеше, че пак съм си нормален човек.

В Щатите самоубийството някак си вече не ми изглеждаше толкова разумно, както в 'Нам, тъй че вместо това се опитах да

забравя. Известно време номерът ставаше с къркане, но не можех да издеяня — стомахът ми не би понесъл необходимата доза. После известно време тревата наистина ми помагаше, но същевременно някак си влошаваше положението: непрекъснато виждах бликаща кръв, пръстите на Шон и Стив без кости като гумен човек. Тъй че се пробвах с кока и си ми беше много добре. Веднъж един брикет, който много приличаше на Стив, ми пробута херо. Хероинът се оказа тъкмо онова, от което имах нужда, и хич не беше за изненадване, че се закачих, привикнах, искам да кажа.

Но... смешна работа... май всъщност изобщо не съм искал да се убивам. Та чух значи за тая трансцендентална медитация и почнах да се влача на събрания на Обществото „Ананда Марга йога“ и да ви кажа, изчистих се. Вместо да се друсам с хероин, друсах се с едри хапки блаженство, което излиза по-евтино, по-здравословно, по-законно и много по-задоволително, откъдето и да го погледнеш.

Трябваше да мине цяла година, за да забележа, че така нищичко не постигам.

Но горе-долу по това време ми излезе късметът — вслушах се в съвета на моя лекар, доктор Уебстър, и взех да идвам в Кръчмата на Калахан. Мислите ми почнаха да се проясняват, все по-ясни ставаха. Следващото нещо, което си спомням, е, че се намерих на сцена и произнасях реч пред Асоциацията на ветераните от виетнамската война — и разбрах, че съществуват неща, за които си струва да се биеш; но да се биеш чисто. Започнах да говоря публично, да ходя по демонстрации и да се явявам по телевизията. Бях арестуван четири пъти, едно селско ченге ми счупи крака и извадиха името ми от тържествената проверка за чест и слава на нашите синове в родния ми град. Баща ми все още не ми говори, а телефона ми го подслушват. Чувствам се страхотно. И всичко това — благодарение на вас, господин Калахан — завърши Тони.

— Стига бе, Тони — издудна Калахан. — Не сме направили за тебе нищо такова, което сам не би направил.

— Вие ме приехте — просто рече Теласко. — Накарайте ме да разбера, че съм просто нормално човешко същество, хванато в капана на кошмар, кошмар, накарал го да осъзнае, че има в себе си заложби на маймуна убиец. Една вечер разказах на вас и на вашите клиенти цялата

тази история и вие не се облещихте насреща ми като бясно куче. А ми казахте, че ми трябва по-голяма публика.

Покажете ми, че срамното е не природата ми на убиец, а отказът ми да мисля, който на първо място ме закара във Виетнам. Покажете ми, че за да стигна до решението на Стив, на мен ми бе нужно повече време, но това не означава, че някъде вътре в себе си не притежавам куража на Стив. Бях убеден, че не мога да имам такъв кураж и затова никога не го бях търсил в себе си. И когато го потърсих... го намерих... Защото вие имахте вяра в мен.

В затвора не е като на пикник — продължи той и се обърна към нас, останалите. — Но искам да направя онова, което мога, за да се погрижа никой повече да не попадне в месомелачката като мен. Ала не го правя от чувство за вина. Правя го заради самото нещо. — Той погледна Калахан. — Аз вече получих опрощението си тук.

Калахан вдигна чаша и го плесна по гърба.

— Добре го рече, Тони — издудна той.

Всички дружно вдигнахме чаши в наздравица за ветерана. Щом привършихме, камината избухна в стъкла.

— Знаех си — обади се Док. — Веднага щом го видях облечен като овчар, разбрах, че този тук е ветеранарен.

Изригнаха охкания и пъшкания, но смехът облекчение бе временен.

— Ако не спреш да лаеш, Док, той няма да е единственият кучи доктор тука — пробва се Калахан.

— Моля, моля — пресече го Док, — аз съм щастливо женен. Не се занимавам с кучки дори и в капацитета си на професионалист.

Понечих да питам дали капацитетът на Док наистина е професионален, но преди да сколасам, Мики Фин стисна рамото на Калахан толкова силно, че лицето му се изкриви — нещо, което друг не би успял да направи.

— Приятелю Майк — рече той нервно, — онова лице там, в зеления костюм, ама това не е костюм, а пък той не е човек.

Калахан примига и всички челюсти в обсега на зрението паднаха като гилотини. Да го беше казал някой друг, а не Фин — където и да е, освен в Кръчмата на Калахан, — щяхме да си помислим, че тоя или е смахнат, или е пиян.

— Аз виждам по-надалеч в инфрачервения спектър от вас, човеците — заобяснява припряно Фин. — Наблюдавах как потоците топлина, излизащи от камината, описват фигури във въздуха, докато слушах думите ви и се наслаждавах на ленивата им красота... ама улових, че и Зеления ги гледа. Близкият оглед ми показва, че козината и чертите на лицето му са истински. Приятели, това е пришълец.

Всички зяпнахме Зеления и зачакахме да си свали маската и да каже нещо. Достатъчно *мязаше* на човек — обичайният брой ръце и крака, искам да кажа. Устата му идеше възширочка, сега като се загледах, а и козината наистина изглеждаше ужасно истинска. Ако тези остри огромни уши бяха залепени, то не виждах точно как е станало. Той също ни погледна, остави чашата си и сви възлестите си, обрасли с козина рамене.

— Няма смисъл да отричам, господа. Не съм човек. Всъщност дошъл съм тук тази вечер именно за да ви обясня колко съм нечовешки. Думите, които чух, ме насърчиха да призная, но все пак... се колебаех... Както и да е, след като бях разпознат от друг нечовек, предполагам, че трябва да говоря. Ще ме изслушате ли?

Калахан се обади за всички нас:

— Господине, ако имате проблеми, дошли сте тъкмо където трябва. Давайте.

— Името ми, господа — заговори той с угодлив тенор, — е Котило-седем-суб-две Ракша, доколкото може да бъде преведено на вашия език. Аз съм... ами, тази професия всъщност не съществува тук като такава, но функцията ми съчетава елементи на социолог, психолог, войник и фермер. Моят народ се нарича крундай, а Крундар, моят роден дом, се намира толкова далеч оттук, че вашите инструменти все още не са уловили неговото слънце. На вашата планета има няколко дузини крундай — екип, който пребивава тук вече над две хиляди години... екип, от който аз съм най-маловажният член. — Той млъкна и се огледа засрамено.

— Какво правят тука твоите хора? — попита Калахан.

— Тъкмо това — продължи колебливо извънземният — съм дошъл тази вечер да ви кажа. Не е... не е лесно да кажеш такова нещо. Прекарах близо трийсет ваши години във формулиране на моите мнения с думи и търсене на някой, пред когото да ги изкажа. Петнайсет от тези години бяха достатъчни, за да елиминирам като

довереници всичките си сънародници крундаи; още десет години спорех със себе си дали бих могъл евентуално да си излея тегобите пред човек. Неспособен да разреша въпроса, прекарах последните пет години в подбиране на хора, на които *евентуално* бих могъл да се доверя. На вашата планета намерих две или три хиляди души, които според мен биха могли да ме разберат и да ми помогнат. Тук, в тази кръчма, и сега присъстват трийсет и пет от тях. Всички вие на тази маса сте от тях.

Спогледахме се и се зачудихме дали всички ние сме еднакво особени или просто луди по един и същи начин. Аз със сигурност не се чувствах особено особен.

— Дори и сега — продължи Ракша — не съм разрешил окончателно спора си. Решението ми е до голяма степен като на господин Теласко, но се усложнява и от това, че то би могло да означава да предам цялата си раса. Присъствието на господин Фин, който разбирам, че също е нечовек като мен (както самият той казва), значително усложнява нещата. Макар и да подозирам, че произходът му би му дал по-добра възможност да почувства онова, което чувствам аз. Той се обърна към Фин: — В космоса съществуват много гледни точки, Фин. Вие като че ли сте пътешественик с по-обширен опит от тези едnodневки. Бихте ли се опитали да ме разберете?

Фин го погледна право в очите.

— Ще ви изслушам.

Отговорът като че ли не се понрави особено на Ракша, но той кимна. После се обърна към нас:

— Бихте ли... всички вие... бихте ли се заклели, че нито дума от онова, което ще ви кажа, няма да стигне до ушите на моите сънародници крундаи? Трябва да ви предупредя, че доверяването му на други човеци би означавало същото.

Този път имахме нужда да се спогледаме толкова, колкото и да кажем нещо.

— Всеки един на тази маса може да държи устата си затворена — каза простичко Калахан. — Давай, разправяй.

Зеленият космат извънземен ни изгледа за последен път един по един, като започна и завърши с Калахан. Щом погледът му срещна моя, забелязах за пръв път, че по повърхността на очите му се къдрят слабосветещи полуокръжности — също като онези, които гледате да

забележите, когато наливате кафе в тъмна чаша. Те се местеха по различен начин, отколкото точиците в човешкия ирис, независими от движенията на самите очи. Кой знае защо тъкмо те ми изкараха ангелите, ама много повече, отколкото козината и ушите.

Той най-после взе решение.

— Да, господа, вие сте прави. Така погледнато, аз трябва да говоря. Ако някой от която и да било раса може да ми помогне, то това сте вие. Дано Котилото да ми е на помощ, ако вие не можете.

Сграбчих една халба и я преполових, преди Бил и Сам да ми я отмъкнат.

— Трябва да започна — продължи пришълецът — с обяснение на някои основни факти за моя народ. Първо, ние живеем много, много по-дълго от човеците. Един среден крундай посреща трихилядния си рожден ден, преди да се завърне във Великата торба, а някои са доживявали и още пет — шест века. Самият аз съм прехвърлил осемстотин години и съм най-младият крундай на вашата планета, тъй като съм роден тук.

— Това обяснява как така знаеш езика и се оправяш с идиомите толкова добре — прекъснах го аз.

— Последните ми четирима непосредствени предци имат пръст в създаването на този език — сухо ме осведоми Ракша.

Млъкнах.

— Второ, както вероятно си представяте и според вашите критерии, ние сме много търпелив народ. Дори и с отчитане на разликата в респективната ни продължителност на живот, ние не действаме толкова припряно, колкото вие; планираме проектите си с оглед на това колко поколения ще са нужни, за да бъдат завършени те. Наша грижа е продължението на расата, а не на отделния живот на всеки, както е постановил господарят на Котилото. Трето, ние изпитваме вродено презрение към убийствата и насилието.

Това доста ме разведри, макар че според мен не се бях уплашил наистина — нали Фин беше там. Тоя пич сигурно можеше да използва Земята, за да си палне пурата, стига да си го науми. Освен това, ако крундаите бяха намислили да ни навредят, все ми се чини, че щяха да го направят още преди векове.

— Според нашите разбирания — продължи Ракша — ето как стоят нещата: първооснова на Вселената е, че животът оцелява, като

изяжда друг живот. Друг начин няма. Цената на изяждането в голямата си част е съпротивата на втория живот срещу неговото изяждане. Например сандвичите с печено говеждо, които сте осигурили за вашите приятели, господин Калахан (между другото, като ги гледам, това са най-дебелите сандвичи, които съм виждал в кръчма), в момента са доста скъпи поради размерите и тромавостта на системата, необходима, за да ни ги доставя.

Да предположим, че можете да накарате кравата да дойде тук и прилежно да се строполи мъртва до вашия дръвник?

И все пак винаги има и такива, които предпочитат да не извършват касаплъка сами. Нито един крундай не би направил подобно нещо доброволно, стига да има възможност то да бъде избегнато. Учудващ процент от собственото ви общество, с цялата ви наследственост на убийци, би се навил да повярва, че животът оцелява чрез ходене до супера. Значи, идеалният случай би бил да се обучат говедата да изработват касапски ножове и сами да се колят наред на някое удобно за вас място...

На мен нещо не ми хареса накъде завърна тази история.

— ... което ме води до четвъртия важен факт относно моя народ. Ние превърнахме социопсихологията в точна наука — и крундайската, и животинската, и я усъвършенствахме толкова, че не можете да си представите. Най-близкото до нея, с което разполагате, предполагам, е онова, което вие наричате психология на тълпата и статистическите таблици, използвани от вашите застрахователни компании, а вие не знаете дори по какъв начин служат те.^[2]

Принципите зад тях обаче са универсални и са част от великата картина, която вашата раса вероятно никога няма да види в нейната пълнота. Един от вашите велики писатели е изобретил нещо сродно на нашата наука, наречено психоистория, но дори и това неизпълнено мечтание бледнее пред нашето знание — защото психоисторията е валидна само за човеците и не може да предсказва появата на гения или мутациите. Ние можем да манипулираме всяка жива разумна раса, да произвеждаме гении по поръчка чрез манипулиране на лабораторните условия, в които се развива дадено общество, а природата и причините на мутациите са фундаментални за психологията на крундаите.

Разбира се, също както при психоисторията, и нашата наука върши най-добра работа за масата и е несъвършена по отношение на индивидите. Вие, хората, поне познавате върховния парадокс, че свободната воля съществува до известна степен в индивида, но в групата тя изчезва — макар че не можете да работите с него. О, свещено Котило! Та вие дори още не сте се научили да измервате емоциите. Но ние можем да предскажем последствията дори и от *действията* на един-единствен човек върху обществото като цяло... и знаем как да предизвикваме желаните от нас ефекти — от голям или малък мащаб дългосрочни или краткосрочни.

Остава да спомена само още един основен атрибут на моя народ: ние сме много, много гладни...

Имах противното чувство, че знам какво ще последва, и това никак не ми харесваше. Ужасното подозрение, което думите на Ракша градяха в ума ми, отговаряше на твърде, твърде много въпроси, които досега не успявах да обясня задоволително сам на себе си.

— Значи, ето как са го избрали онзи тип — въздъхна Калахан, а аз направих гримаса.

— Точно така — съгласи се Ракша. — Започвате да разбирате защо съм тук.

— Давай, кажи си го, братко — обади се мрачно Тони. — Аз май че схванах, но се надявам да греша.

Ракша разпери ръце и рече:

— Много просто, господа. От близо две хиляди години вашата планета е крундайски дивечов резерват.

— Бог да ми благослови душицата! — възкликна Док Уебстър. Погледнах Калахан. Лицето му бе безизразно, но очите му горяха като въглени. Там, където Фин стискаше масата, утре щеше да има два сантиметра дълбоки отпечатъци.

— През повечето от това време — продължи Ракша — установилите се тук крундай се задоволяваха кажи-речи само с това да контролират населението ви, да се намесват в обществената ви еволюция и да подсилват вашето невежество. Война тук, философска революция там, дискредитираш някой и друг мислител, обезкуражиш някоя и друга линия на търсене... елементарна поддръжка. Рим например стана, общо взето, твърде цивилизован. Дори и убийството на Цезар не помогна. Скоро нещата започнаха да

изглеждат така, сякаш там почнаха да развиват рудиментарна медицинска наука и смъртността взе да пада.

Така че ние въведохме културен упадък и добавихме и малко изгладнели варвари, които ни бяха подръка. Един по-ранен изблик на гениалност им бе подсказал идеята за водопроводи и бъчви за вино от олово, които хубавичко си върнаха парите, и заплахата беше ликвидирана.

Продължихме по този начин стотици години, като позволявахме напредък, колкото да запазим жизнеността ви и да ви оставим свободно да си пасете. Малко се поозорихме с чумата. Да ви кажа правичката, вие не сте особено чисти животни — и най-накрая решихме да ви оставим да си играете с медицината като по-просто за нас разрешение, вместо минат се, не минат няколко години, да търчим пак да потушаваме епидемии. Освен това винаги можехме да използваме войната като средство за контрол и съкращения, пък и без това паша имаше колкото си щеш.

Преди около триста години от Крундар ни уведомиха, че трябва да минем към активен статут и да започнем да доставяме продукция. Бяха предсказали недостиг на храна и ни съобщиха всеки момент да очакваме заповед да започваме клането на стадото, което толкова дълго бяхме гледали и хранили. Започнахме да мътим Северна Америка.

Увеличихме тройно обичайната пропаганда на плоденето. Запълнихме континента за абсурдно кратко време и насърчихме емиграцията с масивна рекламна кампания „от ухо на ухо“ за златната земя отвъд океана, където свободата пей и улиците са застлани със злато. Беше нужна и малко измама, за да удържим Британия да не ви размаже още в самото начало, но бързахме — от наша гледна точка. След нужните войни смъкнахме значително нивото на смъртността за компенсация и започнахме да прилагаме все по-интензивни усилия.

Преди сто години получихме и последната заповед. Оттогава ви подготвяме сами да се избиеете.

— Исусе Христе, връзва се! — изстена Бил Герити.

— Връзва се и още как! Ако щеш, милия си животец заложи, че се връзва — изръмжах аз. — След хиляди години документирана история за седемдесет години стигнахме от форд, модел Т, до кобалтовата бомба и енергийната криза, от царевичното уиски — до

„Куаалудис“. От нация млад великан — до стар уморен измамник.
От...

— Млъквай, Джейк! — изрева Калахан.

Затворих си чекмеджето. Калахан се обърна отново към Ракша и положи огромните си месести длани на бара.

— Давай нататък — мрачно го подкани той.

Козината на крундая настръхна, очите му се подбелиха. Някак си през гнева си усетих, че това при тяхната раса е израз на изключителен срам и се напрегнах да се озаптя, като си припомних къде се намирам. Спокойното излъчване на пришълеца сега бе разклатено. Личеше му, че е нервиран.

— Човеци, чуйте ме! — издекламира той. — Изслушайте греховете ми, чуйте пълния списък на моя позор, преди да отсъдите. Не е *толкова лесно да го кажа, а съм длъжен*.

— Нека говори — обади се безстрастно Фин.

— Ние... аз и някои други, искам да кажа... въведохме експлозивно увеличение на знанията в природните науки, потушихме или пренасочихме всички обществени и духовни науки. Пришпорихме технологиите ви до трескава скорост на продукцията, под наше ръководство вие си изградихте самоубийствена етика и култура, дадохме ви да си играете с играчки като атомната бомба и лизергиновата киселина, сложихме зареден пистолет в ръцете на бебе. Манипулирахме изборите и революциите, инсценирахме убийства, насърчавахме правителствата да се втвърдяват до степен, надхвърляща степента на поносимост на народа, пипвахме тук-там бунтовете, осигурихме ви средства за масова информация, които да разпространяват сред вас новината за разрастващия се рак и направихме всичко възможно да вкараме в умовете на хората потиснатост и ужас, които неизменно биха довели до хаос. Вие, стадото, сте почти готови да се изколите и да стигнете до нашите трапези.

— Не вярвам — избухна мъжът с пожарникарския костюм. — Това е лудост! Онова, което разправяш, е лудост, просто идиотщина. Какво е това, по дяволите, някаква закачка ли?

— Той говори сериозно, Джери — спокойно се обади Калахан.

— Сериозно, дрън-дрън. Майк, не го ли чу какви ги разправя?! И ти ми казваш, че вярваш на всичките тия дрънканици?

— Джери е прав — обади се патката. — Тоя е хахо.

— О, вие, глупаци! — избухна Ракша. — Твърде невежи ли сте, та не виждате модела? Цялата ви история добива смисъл само ако се приемат за факт четирите най-изсмукани от пръстите завои и противоречия на човешката природа. Използвайте бръснача на Окам, Котило мило! Може ли една раса да бъде толкова самоубийствена и да живее толкова дълго? Наистина ли мислите, че е случайност това, че нашият народ за половин век стигна от външните кенефи до тоалетните с нулева гравитация? От „Меримак“ до „Скайлаб“ — за някакво си столетие? Според собствените ни критерии, докато ни мигне окото, ние преобърнахме планетата ви с краката нагоре. Толкова ли е кратък животът ви, че не сте забелязали как той се ускорява? Скоростта на прогреса ви тласка напред по-бързо, отколкото можете да тичате. Не забелязвате ли?!

Калахан огледа претърпаната, незабелязваща какво става кръчма и спря поглед върху Том Хауптман зад бара.

— Някои от нас забелязват... — тихо рече той.

Пожарникарят поклати глава.

— Не на мене тия. Това ми звучи като някаква смахната идея от научната фантастика. Заговор на извънземни... Ай стига бе, аз не вярвам в малки...

— ... зелени човечета? — довърши Ракша. — Признаците са навсякъде около тебе, Джери. Но погледни отвъд материалните доказателства: вярваш ли, че е сляпа случайност това, че физиката е направила огромни скокове напред, а психологията само се лута в слепи улици? Наистина ли вярваш, че човек не проявява поне мъничко любопитство към себе си, па са му били нужни хиляди години изобщо да се заеме с науката социология? Смяташ ли, че е просто лош късмет това, че технологиите на вашите системи за оцеляване — на храната, водата и мрежата за разпределението на енергия — все не успяват да догонят ръста на населението и вече са напрегнати до кризисна точка, дори и пред лицето на техническата революция?

Има ли някакъв смисъл в това, че след като сте живели рамо до рамо с естествените наркотични вещества и халюциногени хилядолетия наред, изведнъж станяхте зависими от тях? Дали световната депресия — икономическа и духовна, ви е избягнала? Не ви ли изненадва това, че нито един език, говорен от който и да било народ

на земята, не кореспондира с видимата реалност? Наистина ли смятате, че едновременното рухване на вековни системи на етика и на една двувековна ценностна система е просто нещастна случайност? Ти, безкотилов глупак, *наистина ли си мислиш, че Бог е умрял от естествена смърт?*

Не, приятелю. Чарлс Форт е бил съвсем прав: вие сте добитък, при това не особено умен добитък. Вие следвате философските и политическите си водачи сляпо към кланицата, благодарни, че има кой да ви води, и един на сто души сред вас е Теласко или Макконъл и притежава достатъчно разум, че да се измъкне от лудата раса, обречена на смърт. Ти *трябва* да виждаш това, човече — обърна се той към Теласко. — Ти си отхвърлил света, създаден за тебе от нас, крундаите.

— Джери — обадих се аз, — едно от най-ценните неща, които притежавам, е една кръгла значка. Бяла с черни букви. На нея пише: „Давайте, леминги^[3]!“ Ракша казва истината!

Пожарникарят разтресе глава като побеснял бик.

— Това е дивотия — настоя той. — Как така ни казваш всичко това? Искам да кажа, щом си прав, какво те кара да мислиш, че няма да те разкъсаме на парченца?

— Това тук е Кръчмата на Калахан — отвърна просто прищълецът. — Дошъл съм тук да получа опрощение.

Това вече ни стъписа всичките, дори и Джери. Той се вцепени, устата му зейна, но вътре в нея думи нямаше.

— Защо? — горестно извика Док Уебстър. — Как може една толкова стара и мъдра раса да се състои от такива диваци и убийци?!

— Ние *не* сме диваци и убийци — отвърна Ракша. И в неговия глас имаше горест. — Вие убивате животни за храна — самите ние никога не сме убивали.

— Хората не са животни — обади се тихичко Тони.

— За моя народ вие *сте* животни — настоя Зеления. — На вас ви липсва... едно качество, за което, естествено, думи във вашия език няма. Това качество е същностно за крундаите. Без него — дори и на края на дните си да отивахте във Великата торба — не бихте могли да сучете. За нас вие сте по-низши от крундаите. Знакът на Котилото не лежи върху вас: вие сте храна. Моят народ не чувства по-голяма вина за това, че направлява унищожението ви, отколкото вие бихте чувствали, ако накарате една крава да се самозаколи.

— Защо са всички тия заобикалки? — попита го Калахан. — Защо просто не ни изтрепете наведнъж? Струва ми се, че му знаете цаката.

— Казах ви вече — извика Ракша. — Ние се отвърщваме от насилието, фактът, че можете да бъдете накарани да го приложите върху себе си, доказва, че вие сте храна, вие сте по-низши от крундаите. Ако вие и другите раси не ни бяхте спестили нуждата, щяхме да бъдем принудени да убиваме собствената си храна като зверове. Но Великото котило е прозряло нуждите ни и е създало по-низшите раси, за да се въдят и ние да се храним с тях, без нужда да питаем насилие в собствените си сърца. Първо крилатите, търсеци топлина *флии* от Крундар, които падаха от небесата право в огньовете ни; после онези със синята кожа от съседната планета, които унищожиха атмосферата си, преди да развият междупланетното пътуване; после крилите от близката слънчева система, които воюваха помежду си, докато се унищожиха сами. Открай време си е така; непростимо лоша форма е сам да си убиваш месото. Това е признак, че Котилото не е благосклонно към тебе.

— И кога твоят народ е започнал... така да се каже... да *насърчава* храната да влиза в тенджерата? — попита Калахан.

— Толкова отдавна, че за вас не би означавало нищо — отвърна Ракша. — Много рано разбрахме, че даровете на Котилото не са безвъзмездни; трябва упорито да се трудим, за да ги получим и за да си спечелим място в Торбата.

— Аз пак не проумявам как така сте го направили — обади се Джери, объркан, но очевидно вече повярвал, убеден от болката в гласа на рошавия пришълец и аурата на срам, която го обгръщаше.

— По същия начин, както на един държавник може да се внуши да направи нещо, което той знае, че е лудост — обясни Ракша. — Като незабележимо апелираме към личните му интереси. Ние провеждахме постоянна и подмолна пропагандна кампания, отстранявахме всички значими причини човек да живее, освен личното обогатяване и удобство, а после се погрижихме непосредственият личен интерес на милиони хора да служи на нашите цели. Един от най-простите методи е да внушим на огромен брой хора стремежа да трупат повече пари, отколкото биха могли да харчат: достатъчно, че да докарат националната икономика до анемия. Друг метод беше да пришпорим

усилен интерес към секса, далеч отвъд нуждите на природата, за да запазим ръста на населението по-висок от способността ви да се адаптирате. Много работа ни струваше да потъпкваме интереса към космическите програми, преди той да се превърне в отдушник. Вие, човечите, сте толкова късогледни, самият ви живот е толкова кратък. Толкова сте лесни за манипулиране.

— И какво те накара да си промениш мнението? — попита Калахан. — Искам да кажа, тебе лично. Щом не ставаме за тая твоя Торба, що така изплюваш камъчето?

— Аз... — заекна той. — Аз...

— Ние не сме нищо повече от тъпи животни, нали така? Е, полковник Сандърс не се извинява на билетата, *така че какво търсиш тук?*

Зеления се мъчеше да намери думи, а остриите му уши шаваха нервно.

— Не... не знам — успя да каже той най-накрая. — И на себе си не мога да го обясня задоволително. Съществува един климат на вяра, който преминава през цялата ваша мисъл и литература, убеждение, че вие, човечите, имате някакво по-висше предназначение. Тази идея много пъти е била от полза на крундаите, но не ние сме ви я насадили. Когато ние дойдохме, тя вече си съществуваше. Може пък да е заразна. Не знам — във вас, хората, има нещо... някакво странно достойнство, което тревожи сърцето ми и съня ми нощем.

Фин се обади и ме сепна.

— Според мен знам за какво говориш, приятелю Ракша — рече той с равния си глас. — Майкъл — обърна се той към Калахан, — недей да бъдеш толкова сигурен, че полковник Сандърс не се извинява на билетата си, както го рече. Самият аз съм унищожил няколко раси по времето, когато служех на господарите, но все пак миналата седмица, като си клах прасетата, ми беше жал за тях. Те бяха тъпи, мръсни и неми, но дори и едно прасе може да има достойнство.

Когато умряха, те не разбираха, а и не можеха да разберат, но все пак по някакъв ирационален начин ми се искаше да мога да им го обясня. — Той се обърна и отново заговори на рошавия крундай: — Според мен разбирам мотивацията ти. И аз веднъж го почувствах и предусетих, че не бива да унищожавам тази планета. Тя приличаше на свят на луди — макар да излиза, че голяма част от това се дължи на

вашиите деяния. Но не го знаех, защото добре се бяхте скрили. И все пак се изтръгнах от ръцете на господарите, предадох мисията си, защото тук, в тази стая, разбрах, че при хората съществува обич.

— Това е качеството, според което си избирах човешката публика — призна си Ракша. — Онова, което вие наричате обич, ние, крундаите, винаги сме смятали за симптом на онова качество, за което споменах по-рано. Това, че човеците притежават симптома, но не и качеството, е една от великите аномалии, обърквами мисълта ми и забавяли признанието ми досега.

— Т'ва за пропагандата, дето го спомена — настоя Калахан, — все още искам да знам как сте я вкарвали. Пошепнали сте нещо на ушенце на братя Райт? Писали сте уводни статии във вестниците? Пускали сте слухове?

— Понякога — отвърна Ракша, после се поколеба. Чертите му станаха тъмнозелени. — А понякога — продължи той с явна неохота — чрез директна намеса.

— Искаш да кажеш, че сте се престрували на хора? Петата колона и тъй нататък? — едрият ирландец като че му подсказваше, искаше да измъкне от Ракша нещо, което аз не схващам.

— Всички крундай на вашата планета по едно или друго време по най-различни причини са се превъплъщавали в хора. Един от нас е бил Саул от Тарсус, друг — Торквемада, трети — Томас Едисон. Ото Хан също.

— А ти? — продължи неумолимо Калахан. — *Ти* кой беше?

Изведнъж си спомних, че Ракша бе казал, че бил започнал да съжалява... кога... кога... че се е хванал с тази работа... и кръвта ми се превърна в лед.

— Аз... — рече той, като изплюваше думите с усилие — бях известен на хората като Адолф Хитлер.

Тишината бе жива и гризеше разума ни, парализираше мислите ни. Навсякъде около нас празненството по случай Все Светии продължаваше да се вихри лудешки. Без да забелязват нищо, хората се смееха и танцуваха, а четирите горили си блъскаха картите в ъгъла. Не можехме и гък да кажем, по дяволите, а след малко Ракша продължи равнодушно:

— Беше съвсем лесна роля. Не изискваше никаква съществена част от обучението, което бях получил по контрол над тълпата. Толкова беше лесно, че имах време да мисля, да наблюдавам, да уча от първа ръка какво точно правя.

Може би беше така, защото съм роден тук и само веднъж съм видял Крундар. Но каквато и да бе причината, започнах да се съмнявам; подсъзнателната неувереност пречеше на работата ми. Основната цел на тази кампания бе да проточи достатъчно периода на враждебност, че да бъде форсирана разработката на атомното оръжие и аз едва не провалих мисията, като твърде бързо клекнах. Но колегите ми успяха да поправят моята грешка, проточвайки достатъчно дълго тихоокеанския конфликт. Казах си, че депресията ми се дължи на петното на личния провал, но в сърцето си знаех, че всъщност онова, което ме разстройва, е, че грешките ми бяха поправени. Оттогава мислих дълго и усилено върху това и сега съм тук и си казах всичко.

Док Уебстър измъкна някъде из южния склон на шкембето си хитроумно плоско шишенце, вдигна го, гаврътна го и го плесна празно на масата. От всички страни хората пиеха, лафеха си и се смееха, без да забелязват каква драма се разиграва сред тях.

Док успя да възвърне и гласа си; звучеше като ръждясал.

— Какво искаш от нас? — изхъхри той.

— Опрощение.

Погледнах Тони, Джери, Фин. Лицето ми се изкриви, щом за пръв път от месеци се сетих за мъртвата ми жена и за мъртвото ми дете, загинали преди години при катастрофа, когато инсталираните от самия мен — да спестя някой долар — спирачки сдадоха в движение. Тук беше мястото, където хората получаваха опрощение, така си беше — това му беше занаятът на Калахан. А онова, което ставаше сега, като че беше най-голямото предизвикателство за нас.

Гласът на якия ирландец ме шокира, щом заговори: беше студен и твърд като дръжка на брадва през февруари.

— Тази дума се римува с друга — рече той. — Разрешение. Първо нека намерим разрешение, а тогава опрощението само ще си дойде. Как можеш да прекратиш този погром?

Козината на Ракша настръхна. Изглеждаше шашнат.

— Не мога — нададе вопъл той.

— Не можеш ли да навиеш твоите хора да зарежат това? — попита Сам Тайър. — Няма ли да те послушат?

— Това е невъзможно — отвърна без колебание пришьлецът. — Те може би не биха могли да разберат какво им говоря... и аз самият не съм сигурен, че го разбирам. Вегетарианците постигнали ли са някакво сериозно влияние на вашата планета?

— Успели са да го постигнат там, където са могли да убедят хората, че кравите имат душа — заяви Док.

— Но вие *не притежавате качеството* — настоя Ракша.

— Не знам какво, по дяволите, е това „качество“ — ревна Калахан, — но оставам с впечатлението, че имаме потенциал да го развием; „симптомите“, както мисля, че каза. Не е ли възможно така и да не сме го развили, защото нашият народ е бил под ваше... ваша защита от ранно детство?!

— Нито един крундай няма да повярва на това — отвърна Ракша. — Ако аз оглася подобно мнение, ще решат, че съм луд и ще ми бъде вменено да се самоубия.

— Не можеш ли да саботираш кампанията? — попита Тони. — Да минеш на наша страна и да го раздаваш партизанин? С твоя помощ бихме могли...

— *Не!* — яростно извика Ракша. — Не мога да предам своя народ. Това е немислимо.

— И за мен бе немислимо някога — настоя Тони. — Но когато осъзнах в какво съм се превърнал, се отрекох от онова, което „моите хора“ правеха и заработих против тях.

— И аз — обади се Джери.

— Вие не разбирате — изсъска Ракша. — Вие сте *некрундаи*, а този Фин тук може би принадлежи към могъща, войнствена раса, доколкото знам. Извърших нечувано престъпление, като се доверих на вашата дискретност и ви разказах всичко това. Повече не мога да направя.

Тони притежаваше тактическия ум на войник.

— Можеш ли да ни кажеш къде и как да намерим твоите хора? *Ние* ще ги спрем.

Фин заговори, преди Ракша да успее да отвърне.

— Това не е...

— ... възможно — довърши бързо Калахан и останах със смешното впечатление, че е сритал Фин по пищяла под масата. — Ако тези момчета са ни довели за ръчичка до атомната бомба, май не се сещам как ще ги спрем, Тони.

— Ама... уф! — рече Фин и млъкна.

— Ако някой може да ни помогне, Ракша, то това си ти — продължи Калахан. — Или ти просто намина да се извиниш като наш палач?

— Нищо не мога да направя за вас — рече нещастно Ракша. — Само търся опрощение.

— Братко — рекох съчувствено аз, — попаднал си между падаща скала и твърда почва.

Сам и Док също почнаха да издават съболезнователни звуци, а Бил Герити тръгна да го пита какво пие. Просто хората, които се събираха при Калахан, предлагаха разбиране и помощ. Както винаги.

Но Калахан вдигна ръка.

— Не — рече тихо той.

Втренчихме в него смаяни погледи. Калахан да отхвърля опрощение?!

— Можеш да пиеш в кръчмата ми, брат — заяви той, като гледаше Ракша право в очите, — но не можеш да получиш нашата прошка. На тази планета опрощението си има цена и тя се нарича изкупление. Ей този, Тони, го арестуват, задето участва в демонстрации; Джери е захвърлил балите пари, които е вадил от недвижимо имущество, а сега лобира за зелени пояси и природосъобразна архитектура; Фин пък се обрече на изгнание сред куп противни миризливи човеци заради онези, които си струва да бъдат спасени. Будистките монаси, които не могат да повлияят на правителството си по друг начин, *се самозапалват*, Христе Боже, и за техните души се моля аз в неделя. Ти какво смяташ да направиш, за да изкупиш греха си?

Ракша затвори очи — бяха с двойна мигателна ципа — и набърчи чело. Дълго мълча:

— Не мога да направя нищо — рече накрая с глух, мрачен глас.

— Тогава няма опрощение за тебе — заяви му Калахан в очите. — Нито тук, нито където и да било. Измитай се от кръчмата ми и повече не се връщай!

Лицето на Ракша помръкна и незнайно колко време ми се струваше, че той ще се разплаче (или каквото там при крундаите съответства на плача). Но той се овладя, кимна, стана и се изнесе от бара, като си пробиваше път с рамо през купона.

След като излезе, се възцари друг вид тишина и всички вперихме погледи в Калахан. Бе стиснал челюсти, а очите му горяха — предизвикваше ни да критикуваме присъдата, която бе отсъдил.

— Ти... не беше ли малко грубичък с момчето, Майк? — попита след малко Док Уебстър.

— По дяволите, Док — избухна Калахан. — Този смешник е бил Адолф Хитлер! Искаш от мен да го погаля по главицата и да му кажа: „Няма нищо, ти просто си изпълнявал заповеди“? Исусе на тротинетка, ако не е бил той и тия като него, можеше и да не ми се налага да държа тая проклетата кръчма. Направо ме сърбяха краката да го сритам.

— Тъжно ми е за него — обади се с глух глас Фин. — И аз някога бях в подобно положение.

— Задръж си тъгите, Фин — изплю Калахан. — И ти имаше същия избор, но избра каквото трябва. И не ти липсваше смелост — че ти беше *контрапрограмиран*! Щом ти успя да се сетиш за начин, по който да заобиколиш чисто физическите ограничения, налагани ти от твоите машинарии, защо, по дяволите, той да не може да преодолее наложените му внушения? Внушенията не извиняват крундаите — не повече, отколкото извиняват човеците. Те обясняват нещата. Благодарение на тебе и на онова, което вършиш, един ден полуостров Гаспе може да се превърне в цветущ земеделски край. Ти продължаваш да плащаш дълговете си. Но този не искаше да изкупва вината си, а само да се извини. Той и неговият род са направили този горкичък стар свят такъв, какъвто е, и може би аз бих могъл да им простя за това. Но аз не раздавам прошки безплатно. Прощката си има цена, има си цена точно като в Стария Завет, а този не искаше да си я плати. Да му го начукам и на него, и на коня, с който е дошъл.

— Аз пак си мисля, че трябваше да го поразсеем и да се опитаме да измъкнем информация от него, Майк — настоя Тони. — Сега как ще ги намерим, за да ги спрем?

Калахан изглеждаше уморен.

— Както Фин беше почнал да казва, преди да го настъпя здравата, това не е нужно. Сега, след като Фин знае, че са тук, той

може да ни ги намери като нищо — все едно ти да търсиш вълк в кокошарник. Не това беше проб...

Отвън се разнесе гороломен рев. Сградата се разлюля. През прозорците нахлу трева, а бутилките зад бара затанцуваха. Всички се разкрещяха в един глас и повечето момчета хванаха прекия път към вратата.

От всички нас само Калахан пропусна да подскочи.

— Както вече казах, слаба ракия беше той — рече той тихо.

После стана мълчаливо и тръгна през внезапно опразнилата се кръчма към тебеширената линия пред камината, като по трасето подбра нечия чаша. Изглеждаше сюрреалистично абсурден в тоя проклет мечи костюм, в който все още беше облечен — олисялата му рижава глава стърчеше отгоре като частично смлян обяд. Той остана така, загледан в пламъците, глътна твърдото питие и произнесе с ясен, кънтящ баритон:

— За шубето! — И тресна празната чаша в задната стена на камината с такава ярост, каквато никога досега не бях виждал у него.

Еди Бързака подаде глава през вратата.

— Исусе Христе, шефе, целият паркинг, да ги вземат мътните, е гръмнал!

— Знам, Еди — отвърна меко Калахан. — Благодаря. Има ли пострадали?

Еди се почеса по главата.

— Май не — заключи той. — Ама е пълно с трупове на коли.

— Това да ни е проблемът — увери го Калахан. — Ще викнеш ли ченгетата, ако обичаш? Кажим им каквото си щеш там. — Еди погна телефона.

Калахан се върна на нашата маса и се приведе над Фин.

— Е, приятел, какво ще кажеш? Можеш ли ги опатка?

Фин се загледа в него — обмисляше нещо.

— Тоя взрив беше доста мощен, Майкъл. Сигурно имат силна защита.

— Тъкмо затова ти смазах пръстенцата и оставих тоя шут да си замине, Мики. Ако двамата се бяхте подпукали тука на място, загубите ни щяха да възлизат на доста повече нещо от няколко коли, дето и без туй не можем да ги заредим. Но нали го чу какво каза той за насилието.

— Те се отвращават от него — съгласи се Фин. — Дори и когато го прилагат при самозащита, те не са свикнали с него. Майкъл, ще им видя сметката. Ще стане.

Той стана и излезе от кръчмата.

— Благодаря ти, Мики — подвикна подире му Калахан. — Според мен ти си изплатил вече дълга си докрай.

Напоследък във вестниците се вдигна много шум за поредицата сеизмични трусове, регистрирани през последните няколко седмици на най-невероятни места. Непредсказуеми миниземетресения през ден, през два в продължение на две-три седмици и най-големият трепач — трус там, където не би трябвало да го има — няма как да не предизвикат приказки.

Сеизмолозите признават, че са в шаш. Някои отбелязват, че никой от трусовете не е станал в плътно населена област и донякъде това им вдъхва увереност. Други отбелязват уникално мощната, макар и строго локална интензивност на трусовете, и са сериозно обезпокоени. Трети пък отбелязват пълната неспособност на тяхната наука да обясни трусовете дори и след като те вече са факт и се боят, че краят на света е на една ръка разстояние.

Но аз, както и някои от клиентите на Калахан подозираме, че по-скоро става въпрос за началото.

---

[1] Виетнам. — Б.пр. ↑

[2] Това всъщност са прословутите таблици за нормалното съотношение между ръст и тегло, които наистина не се основават на никакви научно доказани критерии, но пък са удобен инструмент, за да се насажда манията за „идеална фигура“. — Б.пр. ↑

[3] Леминги — вид гризачи, известни най-вече с това, че неясно защо внезапно се юрват да се самоубиват на стада. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.